

*Mr. sc. Izet Pehlić, Pedagoški fakultet u Zenici
Ahmed Buljubašić, pedagog u OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila*

PARADIGMA INDIVIDUALNOG SAVJETODAVNOG RADA PEDAGOGA U ŠKOLI

Sažetak

Ovaj znanstveno-istraživački rad je rezultat akcijskog istraživanja provedenog u OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila, s ciljem ustanovljavanja mogućnosti i ograničenja sa kojima se susreće pedagog prilikom individualnog savjetodavnog rada.

Istraživanjem je obuhvaćeno 1900 učenika OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila (učenički dosje, dnevnik rada, interna evidencija odjeljenjskih starješina, evidencija koju o učenicima vodi pedagog) i 30 odjeljenjskih starješina (anketa).

Ustanovljeno je kako je od 1900 učenika njih 357 indikativno za individualni savjetodavni rad sa pedagogom, te je ustanovljena neophodna pomoć pedagogu ostalih relevantnih institucija i stručnih lica (psihologa, socijalnog radnika, ljekara...) u savjetodavnom radu s učenicima.

Rezultati istraživanja nude orijentirajuće pokazatelje za poboljšanje ovog bitnog segmenta rada školskog pedagoga u ovoj školi.

Ključne riječi: savjetodavni rad, interpersonalna komunikacija, pedagog, nastavnik, učenik

Uvod

Imajući u vidu činjenicu da živimo u vremenu brzih promjena, kako u svakom znanstvenom području tako i u svakom segmentu socijalnog funkcioniranja, nužno je uhvatiti korak sa aktuelnim svjetskim kretanjima. Promjene u socijalnom okruženju ne zaobilaze ni školu – javlja se potreba da se škola više bavi *ljudskim resursima* i da ljudima pruža pomoć u njihovom razvoju i

rješavanju njihovih svakodnevnih problema u procesu rada, učenja i individualnog funkcioniranja.

Budući da je cilj svake ambiciozne škole kvalitetan rad, unapređenje rada i težnja ka boljim i uspješnijim rezultatima, ona treba da bude prepoznata kao institucija u kojoj vlada atmosfera profesionalnog i ljudskog interakcijskog odnosa, te kao mjesto u kojem se vodi računa o kvalitetnim interpersonalnim odnosima i u kojem se kvalitetno upravlja ljudskim resursima. Bez sumnje, u tom kontekstu je vrlo značajna uloga i pozicija pedagoga.

Uspješne pedagoge od neuspješnih u najvećoj mjeri razlikuje vještina interpersonalnog komuniciranja i ostvarivanja socijalno-interakcijskih veza. Pored zahtjeva da posjeduje znanje, pred pedagoga se postavlja i značajniji nalog – da ovlada kompetentnošću i umijećem vođenja učenika u zadatku koji je postavljen pred njih, do individualnog maksimalno mogućeg kvaliteta dostizanja postavljenog cilja.

Uloga pedagoga, posmatrana kroz prizmu ljudskih resursa, za postizanje maksimalnih rezultata izuzetno je velika. Jedno od najvažnijih umijeća, po našem mišljenju, jeste *umijeće interpersonalnog komuniciranja*. Ovo umijeće odnosi se na sposobnost rada sa kolegama/učenicima, njihovog razumijevanja, motiviranja, savjetovanja – bilo pojedinačno bilo u grupama. Upravo bi ono trebalo da krase školskog pedagoga. On je taj koji posreduje u savjetodavnom radu između direktora škole i nastavnika, između nastavnika i učenika, nastavnika i roditelja, roditelja i učenika itd., a sve u cilju pomaganja ljudima da uvide kako mogu zadovoljiti svoje vlastite potrebe i koristiti svoje potencijale uz istovremeno doprinošenje ciljevima organizacije, tj. škole.

Međutim, potrebno je analizirati i proučiti koliko pedagog ima mogućnosti i uvjeta za obavljanje individualnog savjetodavnog rada. To podrazumijeva analizu stanja u školi, analizu radnih zadataka pedagoga, mogućnosti za obavljanje individualnog savjetodavnog rada, uzimajući u obzir princip vremenske ograničenosti i brojnosti, zatim koliko i koje institucije i stručna lica pružaju pomoć pri savjetodavnom radu, kakve su materijalne i tehničke pretpostavke za to područje rada i djelovanja.

Savjetovanje nije nimalo lahak zadatak. Potrebno je imati mnogo iskustva, umijeća i adekvatnih uvjeta rada kako bi se ostvario postavljeni cilj. Ono iziskuje i mnogo vremena i strpljenja. Sam savjetodavni razgovor je kompleksan i sastoji se od niza faza:

pripremanje za razgovor (koje zahtijeva i najviše vremena), početak, informiranje, argumentiranje i završetak razgovora. Stoga, pri savjetodavnom radu u školi neophodan je timski rad i saradnja kako bi se svaki pojedinačni "slučaj" osvijetlio sa više strana i time se stekla pretpostavka za pružanje adekvatne pomoći.

U radu smo postavili zadatak da pružimo barem djelimični uvid u problematiku i kompleksnost individualnog savjetodavnog rada u školi, uzimajući u obzir njegove prednosti i nedostatke.

Elementarne karakteristike savjetodavnog rada pedagoga u školi

Savjetovanje sve više postaje karakteristika modernog doba i interpersonalnog komuniciranja. Nastalo je od oblika međusobne pomoći i saradnje ljudi koji su bliski, koji se poznaju i koji žele jedni drugima da pomognu.

Savjetovanjem pedagozi pomažu osobama da uvide kako mogu zadovoljiti svoje vlastite potrebe i koristiti svoje potencijale uz istovremeni doprinos ciljevima škole. Prema tome, ljudski resursi predstavljaju kritičan faktor efikasnosti bilo koje organizacije. S pravom se ističe da ljudi čine "posao" i da ga oni mogu "proslaviti ili uništiti". (Wubbolding, E.R.: 1998)

Pedagozi su odgovorni za upravljanje i vođenje pojedinaca, grupa i razreda, te za postizanje specifičnih odgojno-obrazovnih ciljeva.

Između stvaranja uvjeta i ispitivanja krajnjih ishoda rada u školi, Trnavac (1996) nas podsjeća da se pedagog suočava i sarađuje sa tri osnovne grupe subjekata: *nastavnicima, učenicima i roditeljima*.

Pedagog škole prati i objedinjuje sve tri navedene grupe u odgojno-obrazovnom radu škole. Pedagozi u školskim sistemima razumijevaju pretpostavljene uloge ljudi, ljudske individualnosti i osobnosti. Upravo zahvaljujući savjetovanju, pedagoška djelatnost omogućuje da se konačno saopći "koncept o sebi", i da svi mogu uticati na ciljeve, sadržaje i načine odgojno-obrazovnog rada škole. To je jedan od najrealnijih načina da se iz pozicije objekta premjesti u poziciju subjekta.

Savjetovanje danas pokriva sve djelatnosti, od biznisa do savjetovanja koje ljudima pomaže da, u kompliciranim međuljudskim odnosima, razriješe neke svoje lične probleme. U oblasti pedagoškog rada, savjetovanje je sve više prihvaćeno kao

personalizacija odgoja u teoriji i u praksi. U skladu sa reformskim procesima u našoj zemlji, gdje pedagog sve manje posreduje između nastavnog programa i razreda, nego se usredsređuje na ličnost, na čovjeka (nastavnika, učenika, roditelja), savjetodavni rad pedagoga sve više dolazi do izražaja. "Pedagogija prosjeka" sve se više zamjenjuje pedagogijom koja obraća pažnju na pojedinca. Zbog toga, pedagog zna da za novo društvo nisu dovoljni samo znanje i proizvodne sposobnosti, već i sposobnosti za shvatanje ljudskih odnosa. Savjetovanje, pridajući značaj individui i njenim ličnim kvalitetima, izvlačeći je iz prosjeka "masovne škole", na svojevrsan način se bori protiv konformizma i pasivnog društvenog prilagođavanja. Svijest o sebi je sastavna karakteristika kreativne, samostalne i emancipirane ličnosti. Pošto savjetovanje nije *predavanje*, već oblik bliske i neposredne, često intimne, komunikacije, ono nema samo svrhu pomoći određenoj osobi, nego i oblikovati unutarnje i vanjsko okruženje za djelotvoran skupni rad i vođenje škole prema ispunjenju ciljeva.

Suština individualnog savjetodavnog rada pedagoga

Individualni savjetodavni rad pedagoga je suptilna i delikatna pedagoška djelatnost kojom se postiže svestraniji i potpuniji razvoj ličnosti. Savjetodavni rad je kreativan proces, koji ima zadatak da podstiče razvoj, otklanja probleme i teškoće u razvoju i traga za najboljim putevima samoaktualizacije ličnosti.

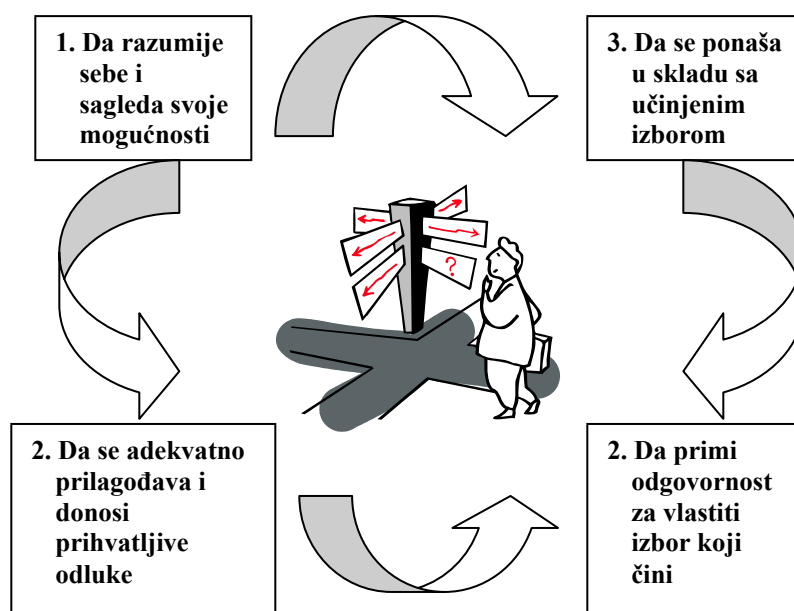
Trnavac (1996) ističe kako individualni savjetodavni rad pedagoga djeluje u nekoliko smjerova: preventivno, interventno, korektivno i sistematski.

Savjetodavni rad pedagoga je, istovremeno, specifično oblikovanje i strukturiranje pedagoške situacije i metodski postupak. Razgovor je osnovni oblik komuniciranja, koji pedagog najčešće primjenjuje. To je najprirodniji oblik komuniciranja i saradnje. Onda kada se pretvara u postupak razrješavanja nekog problema on dobiva karakteristike savjetodavnog rada. Prirodnost razgovora se zadržava, ali se on oplemenjuje dobrom namjerom i usmjerava stručnim znanjem pedagoga.

Individualni savjetodavni rad pedagoga, po Trnavacu (1996), ima slijedeće zadatke: savjetovanje u toku školovanja, savjetovanje u obrazovanju za poziv, individualno-psihološko savjetovanje, savjetovanje roditelja, savjetovanje i obrazovanje nastavnika, studijsko savjetovanje i sistemsko savjetovanje u okviru škole.

Savjetodavnim radom dublje se sagledava i objektivnije procjenjuje proces razvoja. Stoga, savjetodavni rad je aktivnost s jasno postavljenim ciljem, koja je organizirana. U savjetodavnom radu raspravlja se o vrijednosnom sistemu društva i društvenih odnosa, stvara atmosfera u kojoj se vrijednosni sistem pojedinca sučeljava sa općeprihvaćenim sistemom vrijednosti, kreira pedagoška situacija u kojoj se preispituje individualni vrijednosni sistem, čine opredjeljenja i stiče uvjerenje da su opredjeljenja bila nužna. Suština savjetodavnog rada ne može se svesti samo na rješavanje problema ličnosti, ili na razvijanje socijalne kulture ličnosti, već treba da bude sastavni dio cjelokupne odgojno-obrazovne organizacije. Za uspješno funkcioniranje kompleksne organizacije kakva je škola veoma su važni međusobni odnosi, želja za radom, napretkom, zabavom, moći, slobodom, i želja da se bude primijećen, kako nastavnika tako i učenika i roditelja.

Savjetodavnim procesom se pomaže osobi:

Slika 1.: *Pomoć osobi u savjetodavnom procesu (preuzeto i modificirano prema: Mandić, P., 1986)*

Većina ljudi, bez obzira na stepen zadovoljenosti individualnih potreba, pokušava da razriješi svoje probleme, ili da istu svoju potrebu iz nekog razloga drugačije (efikasnije) zadovolji. To zahtijeva stanovite napore i, iznad svega, vođenje aktivnosti

poduhvata prema unaprijed postavljenom cilju. Upravo u tom vođenju poduhvata pedagog kroz savjetodavni rad pomaže pojedincu (učeniku, nastavniku, roditelju) da analizira ono što je do tada ostvario, utvrđuje šta treba da uradi u narednom periodu, planira način na koji će to da ostvari. U toku ostvarenja, u kraćim vremenskim intervalima, poređenjem ostvarenog i zamišljenog kroz savjetodavni rad sa pedagogom on dolazi do saznanja koje korektivne akcije u poduhvatu treba preduzeti. Dakle, suština individualnog savjetodavnog rada pedagoga jeste omogućiti osobama da budu primijećene, da ih neko razumije te omogućiti da zadovoljenje sopstvenih potreba bude u skladu sa zadovoljenjem potreba organizacije ili institucije (škole).

Specifičnosti individualnog savjetodavnog rada pedagoga

Individualni rad, općenito, ima svoje određene karakteristike – prednosti i nedostatke. U našem radu ističemo neke specifičnosti individualnog savjetodavnog rada pedagoga:

- Savjetodavni rad je specifična pedagoška djelatnost. Svaki čovjek ima potrebu da se sa nekim savjetuje. Želi da čuje mišljenje stručnjaka o sebi, želi da mu se pruži pomoć i osigura normalan razvoj, život i rad.
- Savjetodavni rad obavlja specijalizirani stručnjak (pedagog, psiholog, socijalni radnik, ljekar), koji je osposobljen za savjetodavni rad.
- Savjetodavni rad podrazumijeva poznavanje ciljeva odgoja, subjekata koji se odgajaju, metoda, tehnika i postupaka odgojnog djelovanja sa pojedincem, grupom i uvjetima u kojima se realizira odgojni rad, živi i radi odgojenik.
- Odgojno djelovanje, korektivni i terapijski rad, sastavni su dio odgoja ličnosti u porodici, školi i društvenoj sredini.
- Savjetodavni rad se može i uže shvatiti, npr. kada govorimo o savjetovanju pojedinca da odabere određenu školu, struku, da ovlada tehnikama učenja, razvije radne navike, otklanja oblike ponašanja koji nisu prihvatljivi i sl.
- Savjetodavni rad doprinosi osposobljavanju mladih da se slobodno opredjeljuju, donose odluke i preuzimaju odgovornost za realiziranje svojih odluka te za posljedice koje iz toga proizlaze.

- U savjetodavnom radu ličnost odgajanika je maksimalno angažirana i motivirana da doprinese svom razvoju i da se realno sučeljava sa problemima.
- Savjetovanje je suptilniji proces od vođenja, kome je cilj podsticanje svestranog razvoja ličnosti.

Tailerovi principi savjetovanja

Smatrajući da usko korespondiraju sa predmetom našeg bavljenja u ovom radu, a pomažu boljem razumijevanju njegove kompleksnosti, navodimo Tailerove principe savjetovanja (Mandić, P.: 1986):

- *Vremenska ograničenost* – nalaže da se vodi računa o tome kako je vrijeme ograničeno i da prema raspoloživom vremenu treba planirati savjetodavni rad, dubinu i širinu kojom će ići, instrumente, metode, tehnike.
- *Princip nepodržavanja pretjerane zavisnosti* – od drugih i nestvaranja situacije u kojoj će se manipulirati ljudima. Postoje ljudi koji i za najmanju sitnicu traže savjet stručnjaka.
- *Princip specifičnosti problema pojedinih ličnosti* – nalaže nam da shvatimo kako se ljudi međusobno razlikuju, da oni imaju različite probleme, da ljudi sa istim i sličnim problemima imaju različit odnos prema njima i da sam stručnjak različito podnosi pojedine i ljude i probleme.

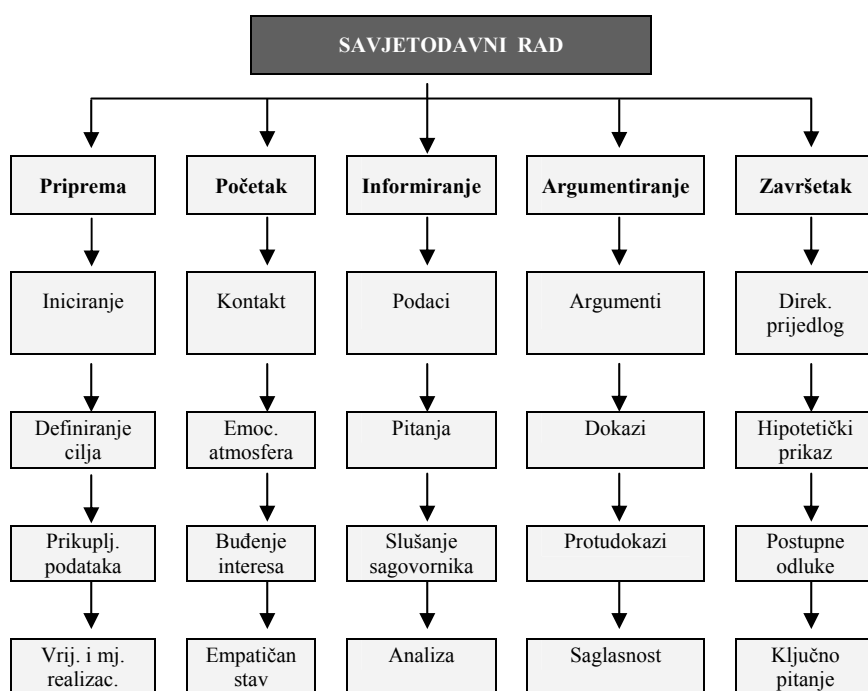

Slika 2.: *Tailerovi principi savjetovanja* (Mandić, P.: 1986)

Etape individualnog savjetodavnog rada

Savjetovanje se može definirati kao *"proces od ličnosti do ličnosti u kome se jednoj ličnosti pomaže da poveća svoje razumijevanje i sposobnost za rješavanje svojih problema"* (D. Mortensen – A. Šmuler u: Trnavac, N.: 1996). Ono ima verbalni karakter i odvija se, najčešće, putem direktne usmene komunikacije, a manje pisanom komunikacijom, iako je i ona prisutna.

Za svaki razgovor s tendencijom savjetovanja potrebno je pridržavati se određenih uputa. Prije svega, svaki savjetodavni rad se odvija po određenim etapama: priprema, započinjanje razgovora, informiranje, argumentacija, donošenje odluke, tj. završetak razgovora.

Slika 3.: Etape savjetodavnog rada

Za svaki razgovor važna je prethodna priprema, koja se, vremenski, provodi prije otpočinjanja savjetovanja. To je, ustvari, proučavanje predmeta razgovora (ako je poznat) i prikupljanje potrebnih podataka. Ponekad ove podatke nije moguće sakupiti. To će posebno biti u slučajevima kada razgovor inicira druga strana

(učenik, roditelj, nastavnik i dr.), a ne znamo o čemu žele razgovarati. Međutim, ako pedagog poziva na razgovor, on zna šta treba saznati i kako djelovati. Tada će imati vremena da prikupi potrebne podatke.

Za uspjeh savjetovanja potrebno je, na samom početku, stvoriti pogodnu emocionalnu klimu, ugodno raspoloženje, kako bi se učesnik (respondent) prijatno osjećao, bez tenzija (napetosti), straha/anksioznosti, neizvjesnosti i sl. Veoma je važno i vrijeme za savjetodavni rad. Obično se uzima onaj termin koji je za onog kome je potrebno savjetovanje najpogodniji.

Područja savjetodavnog rada pedagoga

Balasi (Mandić, P.: 1986) ističe da postoje četiri područja rada školskog pedagoga u savjetodavnom radu:

- savjetodavni rad sa učenicima s ciljem da im se pomogne da bolje upoznaju sebe, područje svoga rada, da se osposobe za planiranje vlastitih aktivnosti, za donošenje odluka i njihovo praktično realiziranje;
- savjetodavni rad sa nastavnicima i roditeljima u vezi sa njihovim pedagoškim radom, načinima kako bi trebalo da shvataju i prihvataju mlade, kako da se prema njima odnose i kako da im pružaju pedagošku pomoć u procesu nastave i učenja;
- proučavanje trendova razvoja bitnih karakternih osobina, te njihovo prezentiranje organima škole i drugim zainteresiranim faktorima;
- ispitivanje izvora društvene sredine i kadrovskih potencijala koji se mogu koristiti od strane nastavnika i učenika u procesu nastavnog rada i učenja.

Ako pažljivije analiziramo Balasijeva područja savjetodavnog rada pedagoga, uočiti ćemo da on time ne samo da vodi pojedinca ka zadovoljavanju vlastitih ciljeva i težnji već čini da ti ciljevi i želje budu u funkciji zadovoljavanja ciljeva škole. Pedagog igra ključnu ulogu u ostvarivanju partnerstva između porodice i škole i na taj način se ostvaruje prevencija socijalnog isključivanja mladih. Pedagog je medijator između škole i društvene zajednice.

Komunikacijski aspekt savjetovanja pedagoga

Većina ljudi smatra da je slušanje nešto što se samo po sebi podrazumijeva i vjerovatno bi ih pitanje znaju li dobro slušati

prilično iznenadilo. Aktivno slušanje zahtijeva od nas da se "uživimo" u osobu koja nam govori i da razumijemo komunikaciju s njene tačke gledišta. To je prilično naporan, ali koristan posao. Djelotvorno slušanje unaprijedit će mnoge vještine – intervjuiranje, pregovaranje, savjetovanje, rukovođenje, pohvaljivanje i mnoge druge.

Djelotvorno slušanje, kako smo rekli, unaprijedit će mnoge vještine, pa tako i savjetovanje. Rijavec (1995) navodi oblike lošeg slušanja:

- *pseudoslušanje* – postoje situacije u kojima osjećamo da bismo trebali slušati, ali nas ono što druga osoba govori uopće ne zanima i ne slušamo je. Tada pokušavamo uvjeriti drugoga da zaista slušamo. Naginjemo se naprijed, odobravajući kimamo glavom, smiješimo se, gledamo osobu u oči i sl. Kretnje su pretjerane i velike su šanse da sagovornik postane svjestan da se ne radi o *pravom* slušanju.
- *Pasivno slušanje* – nije nam do govorenja pa se prepuštamo slušanju, dok nam pogled luta i rijetko gledamo u sagovornika.
- *Otimanje riječi* – u ovom slučaju želimo što više govoriti, pa slušamo tek toliko koliko nam je potrebno da ugrabimo priliku za vlastiti nastup.
- *Doslovno slušanje* – neki ljudi uzimaju u obzir samo riječi, dok zanemaruju ostale znakove. Djelotvorno slušati znači primati i verbalne i neverbalne signale.
- *Slušanje iz zasjede* – riječ je o slušanju koje ima za cilj napad na drugu osobu. Pažljivo slušamo, ali samo da bismo otkrili pogrešku u izlaganju druge osobe i napali je.

Pored navedenih oblika lošeg slušanja, Rijavec (1995) nudi instrukcije kako bolje slušati:

- odlučite da ćete slušati,
- gledajte sagovornika u oči,
- pitajte,
- parafrazirajte,
- nemojte previše govoriti,
- nemojte prekidati,
- iskoristite šutnju,
- izbjegavajte pokrete i radnje koje ometaju.

Prednosti i nedostaci savjetodavnog rada sa pojedincem

U cilju potpunijeg sagledavanja istraživačkog fenomena navodimo prednosti i nedostatke savjetodavnog rada sa pojedincem:

a) Savjetodavni rad sa pojedincem je značajna i nezamjenjiva pedagoška djelatnost, kojom se rješavaju problemi osobe koji mogu postati kočnica njenog rada i razvoja. Savjetodavnim radom se omogućuju normalni tokovi razvoja, korigiraju pojave koje koče razvoj i pojedincu se omogućuje da sagleda sebe i svoje mogućnosti, te omogućuje da ostvari vlastite ciljeve a da oni budu u skladu sa ciljevima organizacije (škole).

b) Identificiranje osobe kojoj je potreban individualni savjetodavni rad je ozbiljan stručni posao, koji podrazumijeva marljivo proučavanje slučaja, školske i druge dokumentacije, odabiranje odgovarajućih instrumenata za evidentiranje i analizu slučaja. Međutim, kako ne postoji timski rad, kooperacija i saradnja sa drugim stručnim osobama i institucijama savjetovanja, pedagog je u individualnom savjetodavnom radu, najčešće, prepušten sam sebi. U prikupljanju i razvijanju instrumenata za individualni savjetodavni rad - u koje najčešće spadaju: inventarni upitnici, dijagnostički testovi, testovi stvaralaštva, testovi socijalne zrelosti i socijalnog ponašanja, testovi emocionalne zrelosti, instrumenti kojima se ispituju problemi straha, preosjetljivosti, anksioznosti, sklonost lažima, krađama i sl. - pedagozi nemaju saradnju sa relevantnim stručnim osobama i institucijama.

c) Realiziranje savjetodavnog rada sa pojedincem podrazumijeva dobru informiranost o "klijentu", sa svim njegovim vrlinama i manama, stvaranje pretpostavki da on aktivno učestvuje u rješavanju svog problema, pokaže umješnost i izdržljivost u tome. U realiziranju savjetodavnog rada identificirani su različiti postupci kojima se pedagog koristi, a neki od njih su: empatičan stav, reduciranje straha i defanzivnog odnosa, kreiranje klime u kojoj će pojedinac koji ima problema biti iskreno prihvaćen i u kojoj će moći popravljati sliku o sebi, sticati samopouzdanje i uvjerenje da može riješiti svoj problem; kreirati uvjete za samopotvrđivanje i razvoj sposobnosti vladanja sobom.

d) Dijagnosticiranje problema je odgovoran i delikatna posao. Data dijagnoza ne mora biti pouzdan indikator teškoće, i zato se traži da se jedanput data dijagnoza preispituje, dopunjuje i korigira, zavisno od uvjeta u kojima se savjetodavni rad obavlja. Najveći

nedostatak savjetodavnog rada jeste nepostojanje psihologa i drugih stručnih osoba u školi, čime bi savjetodavni rad mogao u potpunosti da ispuni zadaću koja je pred njega postavljena.

e) Područje individualnog savjetodavnog rada pedagoga je dosta složeno, delikatno i osobeno, i nemoguće je naći univerzalne recepte kojima bi se koristili stručnjaci u rješavanju konkretnih slučajeva. S obzirom da ne postoji univerzalni recept individualnog savjetodavnog rada, pedagog svakoj osobi treba pristupiti poštujući principe individualizacije i diferencijacije. To podrazumijeva temeljitu pripremu, istraživanje i proučavanje slučaja, što zahtijeva izuzetno mnogo strpljenja i vremena. Da bismo obavili savjetodavni razgovor potrebno nam je mnogo više vremena za pripremu tog razgovora nego za sam savjetodavni razgovor. Pedagoškim standardima je utvrđeno da pedagog ordinira na 30 odjeljenja.³⁶ Diskutabilno je koliko se prilikom donošenja ovog standarda vodilo računa o specifičnostima škole, kao i specifičnostima savjetodavnog rada. Najveći problem se rađa iz činjenice da postoje škole sa izuzetno velikim brojem učenika.

Uzmemo li u obzir da individualni savjetodavni rad zahtijeva mnogo vremena, dovodi se u pitanje kolika može biti njegova efikasnost, pored svih drugih obaveza i poslova koje pedagog obavlja u školi.

f) Individualni savjetodavni rad se koristi za rješavanje problema ličnosti i za sistematski individualni odgojni rad. Individualni savjetodavni rad se često kombinira sa grupnim, tako da je nekada individualni savjetodavni rad uvod u grupni, a nekada se on realizira poslije grupnog savjetodavnog rada. Koji će vid savjetodavnog rada pedagog upotrebljavati zavisi od uvjeta u kojima radi, njegove stručne sprema i iskustva, prirode problema, bitnih karakteristika ličnosti kojima je savjetodavni rad namijenjen i uvjeta društvene sredine u kojoj se realizira savjetodavni rad. (Mandić, P.: 1986)

g) Materijalni faktori bitan su uvjet za uspjeh individualnog savjetodavnog rada pedagoga. I najbolje pripremljeni stručnjaci, sa izrazitim smislom za savjetodavni pedagoški rad i sa naglašenim entuzijazmom u radu, ne mogu puno postići ako nemaju odgovarajućih prostorija za rad, raspoložive dokumentacije, biblioteke i instrumenta. Nažalost, situacija u našim školama i u vezi s ovim pitanjem je izuzetno teška. Pedagog veoma često nema

³⁶ Pedagoški standardi za osnovnu školu (2004), Zeničko-dobojski kanton

vlastiti prostor za rad, a da ne govorimo adekvatnoj prostoriji za individualni savjetodavni rad, koja bi trebala biti funkcionalno povezana sa ostalim prostorijama, snabdjevena odgovarajućim namještajem i neophodnim sredstvima kao što su: slajdovi, diktafon, magnetofon, filmovi, dijafilmovi, slike, crteži i ostalo neophodno za savjetodavni rad.

Metodološki okvir

Predmet istraživanja jesu mogućnosti i ograničenja sa kojima se susreće pedagog prilikom individualnog savjetodavnog rada u OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila.

Cilj našeg istraživanja jeste, na osnovu istraživačkog uvida, istaknuti i akcentirati uvjete i prilike u kojima radi pedagog u OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila, a koji su vezani za obavljanje individualnog savjetodavnog rada sa učenicima.

Imajući u vidu navedeni cilj, naše nastojanje smo operacionalizirali na slijedeće zadatke:

1. utvrditi implikacije za individualni savjetodavni rad sa učenicima OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila;
2. na osnovu utvrđenih implikacija, utvrditi koliki broj od ukupnog broja učenika OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila zahtijeva individualno savjetovanje sa pedagogom škole;
3. na osnovu rezultata drugog zadatka, analizirati koliko je moguće, sa aspekta brojnosti i vremenske ograničenosti, obavljati individualni savjetodavni rad sa učenicima škole;
4. na osnovu rangiranja odjeljenjskih starješina, koje su sproveli imajući u vidu stanje u svojim odjeljenjima, utvrditi prisutnost pojedinih implikacija za individualni savjetodavni rad;
5. ispitati kolika je korelacija između rezultata o prisutnosti implikacija za individualni savjetodavni rad dobivenih od strane odjeljenjskih starješina i dobivenih egzaktnih pokazatelja, i da li je statistički značajna;
6. anketiranjem ustanoviti stavove odjeljenjskih starješina o tome šta je najvažnije posjedovati prilikom savjetodavnog rada;
7. anketiranjem ustanoviti stavove odjeljenjskih starješina o tome da li je školi, odnosno pedagogu, potrebna pomoć drugih savjetodavnih institucija i stručnih lica (psihologa, socijalnog radnika, ljekara...) pri savjetodavnom radu;

8. anketirati i ispitati stavove odjeljenskih starješina, da li je odgojni uticaj sredine često u suprotnosti sa odgojnim uticajem savjetodavnog rada u školi;
9. ispitati koliko često odjeljenske starješine sarađuju sa pedagogom u savjetodavnoj pomoći učeniku.

Hipoteze

Očekujemo da će empirijski uvid pružiti pouzdane i konkretne pokazatelje prilika i uvjeta rada pedagoga u OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila, naročito kada je u pitanju individualni savjetodavni rad sa učenicima.

Osnovnu hipotezu smo razložili na slijedeće podhipoteze:

1. Veoma je neuvjetno, sa aspekta brojnosti i vremenske ograničenosti, obavljati individualni savjetodavni rad sa učenicima;
2. Postoji korelacija između rezultata o prisutnosti implikacija za individualni savjetodavni rad dobivenih od strane odjeljenskih starješina i dobivenih egzaktnih pokazatelja i ona je statistički značajna;
3. Na osnovu odgovora odjeljenskih starješina utvrdit ćemo koje svojstvo je najvažnije za savjetodavni rad;
4. Pedagogu škole je potrebna pomoć drugih institucija savjetovanja i stručnih lica prilikom savjetodavnog rada;
5. Odgojni uticaj sredine često je u suprotnosti sa odgojnim uticajem savjetodavnog rada u školi;
6. Odjeljenske starješine sarađuju sa pedagogom u savjetodavnoj pomoći učeniku.

Uzorak istraživanja

Uzorak u našem istraživanju je 1900 učenika OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila (učenički dosje, dnevnik rada, interna evidencija odjeljenskih starješina, evidencija koju o učenicima vodi pedagog) i 30 odjeljenskih starješina (anketa).

Metode istraživanja

U istraživanju smo koristili slijedeće istraživačke metode: *metod teorijske analize, deskriptivnu metodu, metodu analize pedagoške dokumentacije i servej-metod.*

S obzirom na prirodu istraživačkog rada, metoda teorijske analize doprinosi proširenju spoznaje dosadašnjih istraživanja ovog problema. Ovom metodom analizirani su dosadašnji naučni radovi, rasprave, članci i sl. iz oblasti individualnog savjetodavnog rada pedagoga.

Deskriptivnom metodom smo se poslužili da objasnimo, opišemo i obrazložimo pedagoški fenomen koji je predmet našeg istraživanja – individualni savjetodavni rad pedagoga škole.

Budući da metoda analize pedagoške dokumentacije podrazumijeva analizu dokumenata koji su izvor istraživačeve spoznaje, u ovom istraživanju smo je koristili u analizi dnevnika rada, učeničkih dosjea, internih evidencija odjeljskih starješina i druge pedagoške dokumentacije.

Servej-metod smo koristili u sakupljanju podataka i činjenica, njihovom sređivanju i kodiranju, te upoređivanju, analiziranju i sintetiziranju.

Tehnike istraživanja

Od tehnika istraživanja u našem radu koristili smo anketiranje. Anketa koja se koristila u ovom radu je anonimna i sadrži pet pitanja. Prvo pitanje se odnosi na rangiranje implikacija savjetodavnog rada, a ostala pitanja su pitanja zatvorenog tipa u kojima se traži zaokruživanje jednog od ponuđenih odgovora. Anketa je namijenjena odjeljskim starješinama i anonimnog je karaktera, tako da su ispitanici mogli davati iskrene odgovore.

Od statističkih tehnika koristili smo: aritmetičku sredinu, procenat, hi-kvadrat test, koeficijent korelacije, a rezultati su prikazani grafički i tabelarno.

REZULTATI ISTRAŽIVANJA

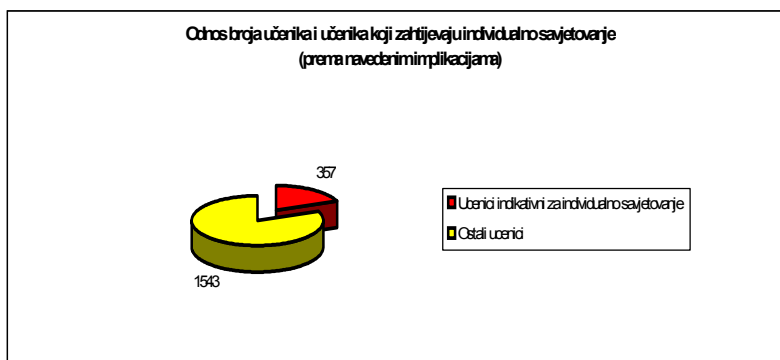
Rezultati istraživanja i njihova analiza i interpretacija navedeni su redosljedom postavljenih zadataka i istraživačkih podhipoteza.

1. Utvrdili smo osnovne implikacije za individualni savjetodavni rad sa učenicima OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila.

Te implikacije su: nedisciplina, bolest učenika, slab uspjeh u učenju, fobije učenika, bježanje sa nastave, loša materijalna situacija u porodici, nepotpuna porodica, alkoholizam u porodici, ometenost u razvoju, akolektivnost.

2. Na osnovu utvrđenih implikacija, utvrdili smo koliki broj od ukupnog broja učenika OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila zahtijeva individualno savjetovanje sa pedagogom škole.

Na osnovu uvida u pedagošku dokumentaciju, dnevnike rada, učeničke dosjee, evidenciju odjeljenskih starješina, dokumentaciju koju posjeduje pedagog i kroz razgovor sa odjeljenskim starješinama, ustanovljeno je da, od 1900 učenika, njih 357 su indikativni za individualni savjetodavni rad sa pedagogom (prema gore utvrđenim implikacijama).

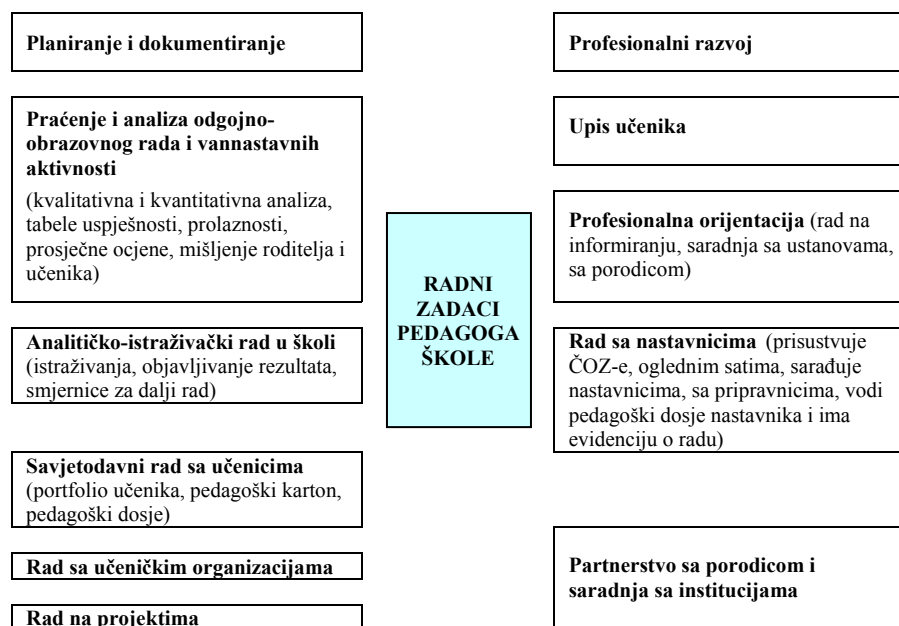
Slika 4.: Prikaz broja učenika indikativnih za individualno savjetovanje

3. Analizirali smo koliko je moguće, sa aspekta brojnosti i vremenske ograničenosti, obavljati individualni savjetodavni rad sa učenicima škole.

U tome nam je pomogla analiza radnih zadataka koje obavlja školski pedagog³⁷ (Vidi: slika 5).

Kao što vidimo, radni zadaci koje pedagog obavlja dosta su kompleksni, složeni i odgovorni. Prema nekim autorima (npr. Mandić, 1986) savjetodavni rad sa učenicima, nastavnicima i roditeljima obuhvata 25% radnog vremena pedagoga u toku sedmice, mjeseca ili školske godine; analitičko-istraživački rad 15%; unapređivanje nastave i odgoja, rad na projektima 30%; profesionalni razvoj 20%; ostale aktivnosti 10%.

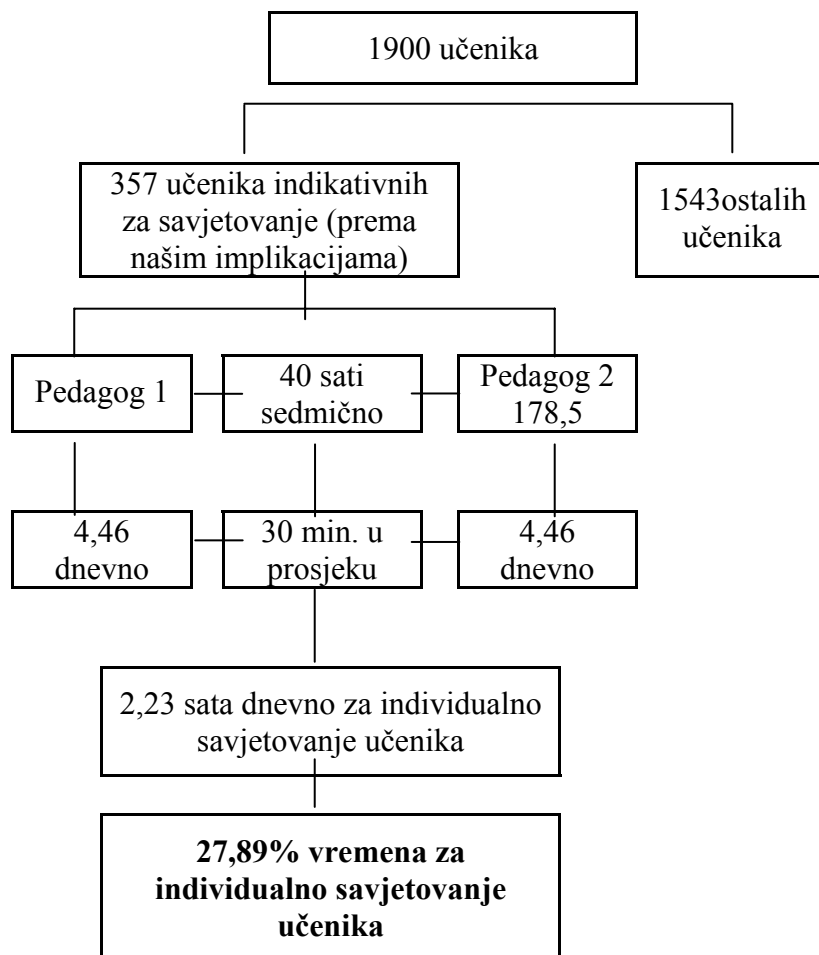
³⁷ Metodologija praćenja, vrednovanja i ocjenjivanja rada pedagoga škole, Službene novine Zeničko-dobojskog kantona, 14. 10. 2005., broj 10, str. 520.

Slika 5.: Radni zadaci pedagoga škole

Analizirajući stanje u OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila, gdje smo ustanovili da, od 1900 učenika, njih 357 su indikativni za individualni savjetodavni rad, možemo pretpostaviti da je procenat radnog vremena potrebnog za savjetodavni rad u ovoj školi veći nego što to navodi Mandić u svom radu. U prilog tome govori i prikaz na lisci 6.

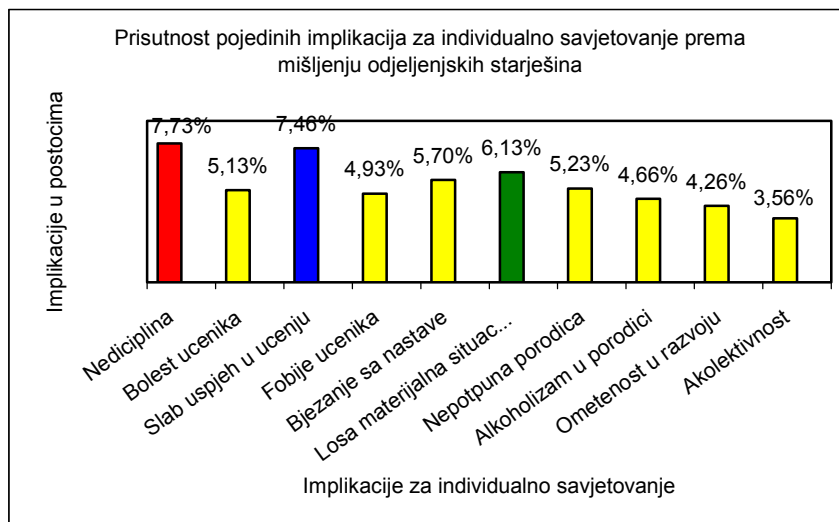
Iako u OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila rade dva pedagoga, vrijeme koje je potrebno za individualni savjetodavni rad sa učenicima, prema našim implikacijama, iznosi 27,89% ukupnog radnog vremena (po jednom pedagogu). Mandić (1986) navodi da pedagog 25% radnog vremena treba da "utroši" na savjetodavni rad, uključujući i učenike i nastavnike i roditelje. Naš procenat od 27,89% radnog vremena po jednom pedagogu odnosi se samo na učenike. Kada bi istraživanjem bili obuhvaćeni i nastavnici i roditelji, procenat radnog vremena pedagoga potrebnog za individualno savjetovanje bio bi znatno veći. Navedeno govori u prilog našoj podhipotezi da je veoma neuvjetno, sa aspekta brojnosti i vremenske ograničenosti, obavljati individualni savjetodavni rad u OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila.

Slika 6.: *Utrošak vremena za individualni rad sa učenicima*

4. Utvrdili smo prisutnost pojedinih implikacija za individualni savjetodavni rad, na osnovu rangiranja koje su sprovele odjeljske starješine, a na osnovu uvida stanja u svojim odjeljenjima.

Način na koji su odjeljske starješine rangirale navedene implikacije prikazan je na slici 7.

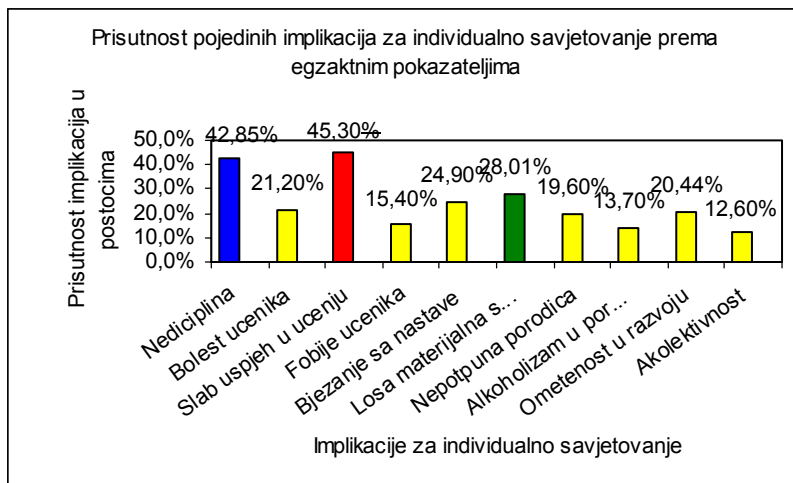

Slika 7.: Prisutnost implikacija za individualno savjetovanje (mišljenje odjeljenjskih starješina)

Kao što je prikazano na histogramu, odjeljenjske starješine su navedene implikacije za savjetodavni rad rangirale na slijedeći način: nedisciplina učenika (7,73%), slab uspjeh u učenju (7,46%), loša materijalna situacija u porodici (6,13%), bjezanje sa nastave (5,70%), nepotpuna porodica (5,23%), bolest učenika (5,13%), fobije učenika (4,93%), alkoholizam u porodici (4,66%), ometenost u razvoju (4,26%), akolektivnost (3,56%).

5. Ispitali smo kolika je korelacija između rezultata dobivenih od strane odjeljenjskih starješina i dobivenih egzaktnih pokazatelja, i da li je statistički značajna.

Analizirajući stanje 1900 učenika putem raznovrsne pedagoške i druge dokumentacije o učenicima, prisutnost pojedinih implikacija savjetodavnog rada rangirano je na slijedeći način: slab uspjeh u učenju (45,30%), nedisciplina učenika (42,85%), loša materijalna situacija u porodici (28,01%), bjezanje sa nastave (24,90%), bolest učenika (21,20%), ometenost u razvoju (20,44%), nepotpuna porodica (19,60%), fobije učenika (15,40%), alkoholizam u porodici (13,70%), akolektivnost (12,60%).

Slika 8.: *Prisutnost implikacija za individualno savjetovanje (egzaktni pokazatelji)*

Tabela 1.: *Odnos rangiranja odjeljenskih starješina i egzaktnih pokazatelja*

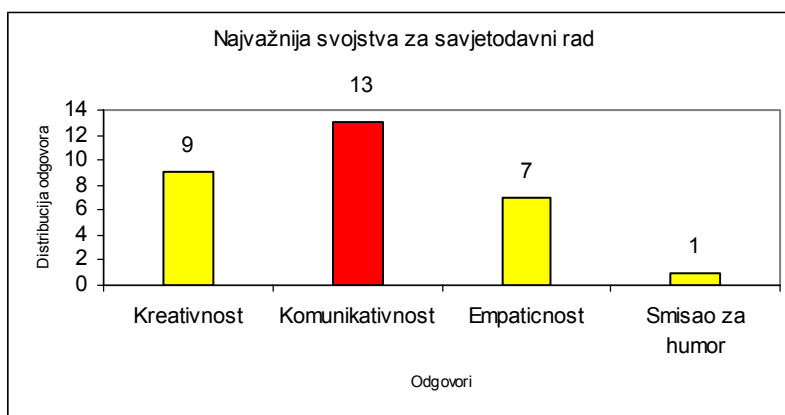
Redosl. tvrdnji	Rang odjeljenskih starješina	Rang na osnovu egzaktnih pokazatelja	D	D ²
1.	1	2	-1	1
2.	6	5	1	1
3.	2	1	1	1
4.	7	8	-1	1
5.	4	4	0	0
6.	3	3	0	0
7.	5	7	-2	4
8.	8	9	-1	1
9.	9	6	3	9
10.	10	10	0	0
				Σ D = 18

$$\begin{aligned}\varphi &= 1 - 6D^2 / N(N^2 - 1) \\ \varphi &= 1 - 6 \times 18 / 10(10^2 - 1) \\ \varphi &= 1 - 108 / 10(100 - 1) \\ \varphi &= 1 - 108 / 10 \times 99 \\ \varphi &= 1 - 108 / 990 \\ \varphi &= 1 - 0,10 \\ \varphi &= \mathbf{0,9}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}t &= \varphi \sqrt{N - 2} / 1 - \varphi^2 \\ t &= 0,9 \sqrt{10 - 2} / 1 - 0,9^2 \\ t &= 0,9 \sqrt{8} / 1 - 0,81 \\ t &= 0,9 \sqrt{8} / 0,19 \\ t &= 0,9 \sqrt{42,1} \\ t &= 0,9 \times 6,48 \\ t &= \mathbf{5,83}\end{aligned}$$

Visok stupanj korelacije (φ – čitaj "ro") govori nam da postoji velika sličnost ranga kojeg su dale odjeljske starješine sa rangom kojeg smo dobili putem objektivnih pokazatelja, čime je naša podhipoteza potvrđena. Da je dobivena korelacija veoma visoka i značajna, pokazuje nam i vrijednost t , koja iznosi 5,83. Budući da naš stupanj slobode iznosi 8 ($N - 2 = 10 - 2$), vrijednost t na razini značajnosti od 5% iznosi 2,31, a s obzirom da je $5,83 > 2,31$, naša korelacija je *statistički značajna*.

6. Anketirali smo i ispitali stavove odjeljskih starješina o tome šta je najvažnije posjedovati prilikom savjetodavnog rada.

Slika 9.: Stavovi odjeljskih starješina o najvažnijim svojstvima

Tabela 2.: Stavovi odjeljskih starješina o najvažnijim svojstvima

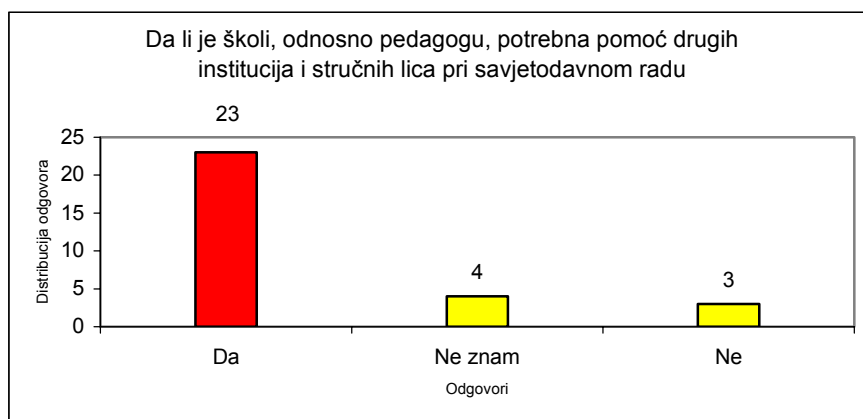
Odgovori	Kreativnost	Komunikativnost	Empatičnost	Smisao za humor	Ukupno
f_0	9	13	7	1	30
f_t	7,5	7,5	7,5	7,5	30
f_0	f_t	$f_0 - f_t$	$(f_0 - f_t)^2$	$(f_0 - f_t)^2 / f_t$	$\chi^2 = 9,99$
9	7,5	1,5	2,25	0,3	
13	7,5	5,5	30,25	4,03	
7	7,5	-0,5	0,25	0,03	
1	7,5	-6,5	42,25	5,63	

Stupanj slobode: $N - 1 \Rightarrow 4 - 1 = 3$

Granična vrijednost X^2 uz 3 stupnja slobode na razini značajnosti od 5% iznosi 7,81. S obzirom da je naš hi-kvadrat veći od 7,81 ($9,99 > 7,81$), dobiveni odgovori statistički se značajno razlikuju od odgovora koje bismo očekivali kada bi oni bili dani posve slučajno.

Analizirajući odgovore na postavljeno pitanje, da se zaključiti da je **komunikativnost** najvažnije svojstvo koje treba posjedovati pedagog u savjetodavnom radu. Veoma važni elementi komunikacije jesu: *kako slušati* i *kako govoriti*. Čovjek provodi veliki dio svog vremena slušajući, a manji dio čitajući i govoreći. Ipak, vrlo je vjerovatno da ga nikad niko nije naučio kako slušati. U školi mnogo vremena potrošimo učeći djecu čitati, malo vremena učeći ih govoriti, i nimalo vremena učeći ih slušati. Količina vremena koju posvećujemo da bismo djecu nečemu naučili obrnuto je proporcionalna učestalosti kojom će to koristiti kada odrastu.

7. Anketirali smo i ispitali mišljenje odjeljenjskih starješina da li je školi, odnosno pedagogu, potrebna pomoć drugih institucija i stručnih lica (psihologa, socijalnog radnika, ljekara...) pri savjetodavnom radu.

Slika 10.: Stavovi odjeljenjskih starješina o potrebi pomoći

Granična vrijednost X^2 uz 2 stupnja slobode na razini značajnosti od 5% iznosi 5,99. S obzirom da je naš hi-kvadrat veći od 5,99 ($25,4 > 5,99$), dobiveni odgovori statistički se značajno razlikuju od odgovora koje bismo očekivali kada bi oni bili dani posve slučajno.

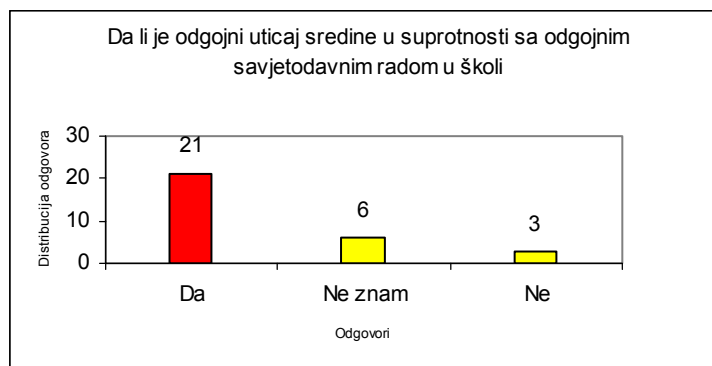
Tabela 3.: Stavovi odjelnjenskih starješina o potrebi pomoći

Odgovori	1	2	3		Ukupno
f_0	23	4	3		30
f_t	10	10	10		30
f_0	f_t	$f_0 - f_t$	$(f_0 - f_t)^2$	$(f_0 - f_t)^2 / f_t$	$\chi^2 = 25,4$
23	10	13	169	16,9	
4	10	-6	36	3,6	
3	10	-7	49	4,9	

Stupanj slobode: $N - 1 \Rightarrow 3 - 1 = 2$

Dobiveni odgovori nam ukazuju da je neophodno školi, odnosno pedagogu, pružiti pomoć ostalih relevantnih institucija i stručnih lica pri savjetodavnom radu. U Zeničko-dobojskom kantonu postoji projekat da se formira stručna služba koja će se sastojati od psihologa, socijalnog radnika i ljekara, a koja će djelovati po školama. Međutim, postavlja se pitanje da li je to samo kozmetička promjena, ili, zaista, jedan korak naprijed u pružanju pomoći školi. Zeničko-dobojski kanton ima 59 osnovnih škola i sasvim je razumljivo da postoji skeptičnost u efiksnost ove službe, s obzirom na veliki broj škola. Ipak, jedno je sigurno, a to je da bi se mnogo bolji rezultati postizali u savjetodavnom radu kada bi sa školom postojao uvezan sistem drugih savjetodavnih institucija i stručnih lica iz ove oblasti.

8. Anketirali smo i ispitali stavove odjelnjenskih starješina da li je odgojni uticaj sredine često u suprotnosti sa odgojnim uticajem savjetodavnog rada u školi.

Slika 11.: Stavovi odjelnjenskih starješina o potrebi pomoći

Tabela 4.: *Stavovi odjelnjenskih starješina o potrebi pomoći*

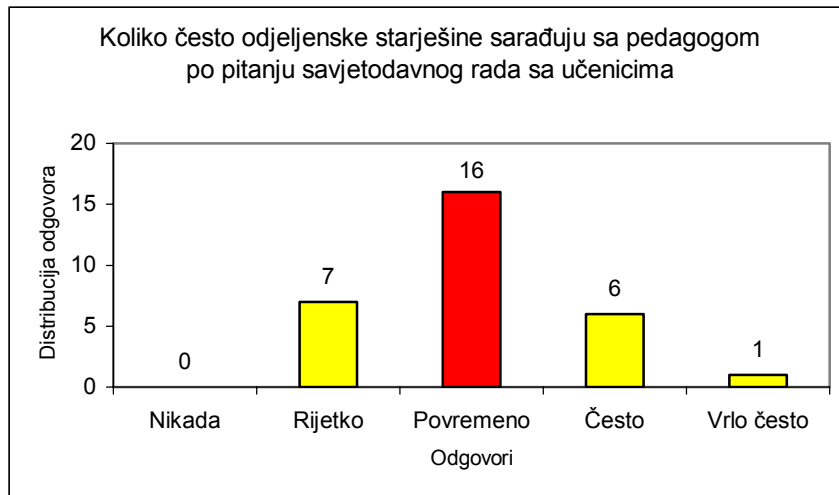
Odgovori	1	2	3		Ukupno
f_0	21	6	3		30
f_t	10	10	10		30
f_0	f_t	$f_0 - f_t$	$(f_0 - f_t)^2$	$(f_0 - f_t)^2 / f_t$	$X^2 = 18,6$
21	10	11	121	12,1	
6	10	-4	16	1,6	
3	10	-7	49	4,9	

Stupanj slobode: $N - 1 \Rightarrow 3 - 1 = 2$

Granična vrijednost X^2 uz 2 stupnja slobode na razini značajnosti od 5% iznosi 5,99. S obzirom da je naš hi-kvadrat veći od 5,99 ($18,6 > 5,99$), dobiveni odgovori statistički se značajno razlikuju od odgovora koje bismo očekivali kada bi oni bili dani posve slučajno.

Iz odgovora na ovo pitanje zaključujemo da je mišljenje odjelnjenskih starješina kako je odgojni uticaj sredine, naročito masovnih sredstava uticaja, često u suprotnosti sa odgojnim uticajem savjetodavnog rada pedagoga. Time je i potvrđena naša podhipoteza. Mladi sve više traže uzore u negativnim ličnostima koje im se prezentiraju putem elektronskih i pisanih medija, a prave vrijednosti i vrline čovjeka se zapostavljaju. Problem se javlja i zbog jaza između porodičnog i školskog odgojnog miljea, naročito u ruralnim sredinama. Kako OŠ "Ćamil Sijarić" Nemila ima čak 10 područnih škola koje se nalaze u ruralnim sredinama, ovaj fenomen naročito dolazi do izražaja. U takvim sredinama još uvijek se djeca *odgajaju* batinama i galamom. Međutim, kada dođu u školu, gdje imaju više slobode nego u porodici, javljaju se nedolična ponašanja i nekorektan odnos prema nastavnom osoblju. Djeca školu počinju doživljavati kao pogodan teren za ponašanje koje ne smiju ispoljavati u svome domu i porodici.

9. Ispitali smo koliko često odjeljske starješine sarađuju sa pedagogom u savjetodavnoj pomoći učeniku.

Slika 12.: Stavovi odjeljskih starješina o potrebi pomoći

Tabela 5.: Stavovi odjeljskih starješina o potrebi pomoći

Odgovori	1	2	3	4	5	Ukupno
f_0	0	7	16	6	1	30
f_t	6	6	6	6	6	30
f_0	f_t	$f_0 - f_t$	$(f_0 - f_t)^2$	$(f_0 - f_t)^2 / f_t$	$X^2 = 16,32$	
0	6	-6	36	6		
7	6	1	1	0,16		
16	6	6	36	6		
6	6	0	0	0		
1	6	-5	25	4,16		

Stupanj slobode: $N - 1 \Rightarrow 5 - 1 = 4$

Granična vrijednost X^2 uz 4 stupnja slobode na razini značajnosti od 5% iznosi 9,49. S obzirom da je naš hi-kvadrat veći od 9,49 ($16,32 > 9,49$), dobiveni odgovori statistički se značajno razlikuju od odgovora koje bismo očekivali kada bi oni bili dani posve slučajno.

Iz odgovora na ovo pitanje zaključujemo da postoji dobra saradnja odjeljskih starješina sa pedagogom škole kada je u pitanju savjetodavni rad sa učenicima.

Odjeljski starješina i pedagog preko saradnje na području savjetovanja učenika usklađuju to polje djelovanja sa ciljevima škole i dugoročnog planiranja, i na taj način ljudski i institucionalni faktor funkcioniranja podižu na viši nivo. Zahvaljujući toj saradnji, razmjena informacija i međusobnoj pomoći, savjetodavni rad učenicima pomaže da prime odgovornost za izbor koji čine, kao i da razumiju sebe i sagledaju svoje mogućnosti. To i jeste osnovni cilj savjetodavnog rada.

Zaključak

Savjetodavni rad u školi je kompleksan zadatak, čiji uspjeh zavisi kako od stručne osposobljenosti osobe koja ga obavlja tako i od materijalnih i drugih uvjeta pod kojima se obavlja. U realiziranju savjetodavnog rada postoje različiti postupci kojima se pedagog koristi, a neki od njih su: empatičan stav, reduciranje straha i defanzivnog odnosa, kreiranje klime u kojoj će pojedinac koji ima problema biti iskreno prihvaćen i u kojoj će moći popravljati sliku o sebi, sticati samopouzdanje i uvjerenje da može riješiti svoj problem; kreirati uvjete za samopotvrđivanje i razvoj sposobnosti vladanja sobom; omogućiti osobama da budu primijećene, te da ih neko razumije; omogućiti da zadovoljenje sopstvenih potreba bude u skladu sa zadovoljenjem potreba škole.

Međutim, da bi se to ostvarilo, potrebno je marljivo proučavanje slučaja, školske i druge dokumentacije, odabiranje odgovarajućih instrumenata za evidentiranje i analizu slučaja. Sama priprema savjetodavnog razgovora zahtijeva mnogo vremena i truda nego sam razgovor, koji je temelj savjetodavnog rada.

Upravo zbog toga je potreban timski rad, kooperacija i saradnja sa drugim stručnim osobama i institucijama savjetovanja. Nažalost, najčešće je pedagog u situaciji da sarađuje samo sa odjeljskim starješinama i ostalim nastavnim osobljem kada je u pitanju savjetodavni rad.

Još jedna prepreka koja se nameće individualnom savjetodavnom radu pedagoga škole jeste ta što postoje škole sa izuzetno velikim brojem učenika ("škole mravinjaci"). U takvim uvjetima izuzetno je nepovoljno, sa aspekta vremenske ograničenosti i brojnosti učenika, obavljati individualni savjetodavni rad sa učenicima.

Dijapazon problema postaje veći ako tome dodamo i ostale subjekte individualnog savjetodavnog rada, a to su nastavnici i

roditelji. Potrebno je spomenuti i nesklad koji postoji između odgojnog uticaja sredine (masmedija) i odgojnog uticaja škole, slaba saradnja ostalih relevantnih institucija sa školom, porast devijantnih oblika ponašanja mladih, nepostojanje odgovarajućih prostorija za savjetodavni rad, raspoložive dokumentacije, biblioteke i instrumenata.

Nažalost, pedagog veoma često nema ni vlastiti prostor za rad, a da ne govorimo o adekvatnoj prostoriji za individualni savjetodavni rad, koja bi trebala biti funkcionalno povezana sa ostalim prostorijama i snabdjevena sredstvima kao što su: slajdovi, diktafon, magnetofon, filmovi, dijafilmovi, slike, crteži i sl. Sve su to faktori koji ometaju realiziranje individualnog savjetodavnog rada u školi.

Međutim, iako je individualni savjetodavni rad pod pritiskom navedenih prepreka i nedostataka koje karakteriziraju stanje u našim školama, on pruža jednu moralnu i duhovnu satisfakciju osobi koja ga obavlja. Savjetovati osobu znači pomoći joj da određeni problem sagleda iz sasvim druge perspektive i time bude u stanju da ga riješi. To je jedan od najhumanijih vidova pomoći čovjeku.

Na kraju, vrijedno je spomenuti jednu narodnu poslovicu, koja kaže: "Ko nahrani čovjeka ribom, nahranio ga je jedanput, a ko ga nauči pecati ribu, nahranio ga je za čitav život."

LITERATURA

- Bajrić, M, Stevanović, M. (1999): *Direktor, pomoćnik i pedagog u školi*, R&S, Tuzla
- Bratanić, M. (1993): *Mikropedagogija – interakcijsko-komunikacijski aspekt odgoja*, Školska knjiga, Zagreb
- Jurić, V.: *Pedagoški menadžment*, sadržaj prezentacije s Prvog susreta pedagoga Hrvatske
- Jurić, V. (1988): *Metodika rada školskog pedagoga*, Školska knjiga, Zagreb
- Mandić, P.(1986): *Savjetodavni vaspitni rad*, Svjetlost, OOUR Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Sarajevo
- Mužić, V. (1999): *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*, Educa, Zagreb
- Petz, B. (1997): *Osnovne statističke metode za nematematičare*, Naklada Slap, Jastrebarsko

- Richman, N.(1994): *Komuniciranje s djecom – kako pomoći djetetu kada je u nevolji*, Save the Children, Dobrobit, Zagreb
- Rijavec, M. (1995): *Uspješan menadžer – svakodnevne metode upravljanja*, MEP CONSULT, Zagreb
- Trnavac, N. (1996): *Pedagog u školi*, Učiteljski fakultet u Beogradu – Centar za usavršavanje rukovodilaca u obrazovanju, Beograd
- Wubbolding, E. R.(1998): *Kako uspješno voditi ljude – što reći kad ono što govorite nije djelotvorno*, Alinea, Zagreb

PARADIGM OF AN INDIVIDUAL CONSULTING WORK OF THE PEDAGOGUE IN A SCHOOL

Summary

This scientific – research work is the result of an action research effectuated in the Elementary School "Ćamil Sijarić" in Nemila, with the aim to find out the possibilities and limits encountered by a pedagogue while working individually.

By this research are encompassed 1900 pupils of the Elementary School "Ćamil Sijarić" Nemila (pupil's file, diary of work, internal evidence of the head of class, evidence about pupils carried out by the pedagogue) and 30 heads of class (inquiry).

It is found out that from 1900 pupils 357 of them have some indications for an individual consultation work with the pedagogue, then ascertained was a necessary assistance to the pedagogue by other relevant institutions and professional persons (psychologists, social workers, physicians ...) in a consulting work with the pupils.

The results of research offer the orientation indications to improve this important segment of the work of school pedagogue in this School.

Key words: consultation work, inter – persons communication, pedagogue, teacher, pupil